

ИДЕИ ЗА ИНОВАТИВНОСТ ОТ ОПИТА НА ДОЦ. КПН МАРГАРИТА КАМЕНОВА

Радка Гайдова

Доц. кпн Маргарита Каменова е популярен учен в областта на прелудчилищното образование.

Доц. кпн Маргарита Каменова е преподавател – обучавала и подготвила десетки директори на детски градини и стотици детски учители.

Доц. кпн Маргарита Каменова е основател и първи ръководител на катедра „Предучилищна педагогика” във ВТУ “Св. св. Кирил и Методий”.

Доц. кпн Маргарита Каменова е ученият, педагогът, колегата и приятелят на всеки един от нас, преподавателите от катедра „Предучилищна педагогика”.

Доц. кпн Маргарита Каменова завършва специалността Предучилищна педагогика в СУ “Св. Климент Охридски”. Още в студентството си тя споделя идеята, че от образоваността и културата, зависи пътя на изграждане и развитие на всяка личност. За да постига „своето” развитие, всяка личност трябва да гради образованост и култура от детството.

В професионалната си кариера доц. кпн Маргарита Каменова работи като инспектор по предучилищно възпитание в Родопския край на България; преподавател в Институт за усъвършенстване на учители, гр. Варна, и във Великотърновски университетите от 1985 г. На всяко от тях тя отстоява професионално полезни и актуални идеи, за обучението, възпитанието и подготовката на децата, за тяхното развитие, уважение и защита.

Активното ми сътрудничество с доц. кпн Маргарита Каменова започна през 1987 г. при постъпването ми като асистент в Педагогически факултет. Професионалните разговори и обсъждания с нея бяха интересни, ползотворни и колегиални, протичаха спокойно, насочено и поощрително. Тя се всеотдаваше по човешки отзивчиво и професионално добромерно.

Постигнатото научно израстване на преподавателите от катедра „Предучилищна педагогика”, в навечерието на 85-годишнината от нейното рождение, без съмнение би я удовлетворило и зарадвало.

Доц. кпн Маргарита Каменова е изтъкнат учен по предучилищна педагогика. Тя компетентно и задълбочено познава проблематиката на всички научни области на предучилищното възпитание. Значими са нейните заслуги за изследване на редица актуални проблеми на възпитанието и подготовката на децата в детската градина. В тях тя аналитично и в дълбочина разглежда значими въпроси на възпитанието и обучението на децата в детската градина като разкрива актуалните взаимовръзки между тях. Извежда приоритети; набелязва задачи; изпробва и експериментира актуални изследователски тези; прави изводи; обогатява съдържанието и формите; предлага методически решения; участва в разработване на програма за възпитателната работа в детската градина (1985); подпомага квалификацията на учители от цялата страна; ръководи школи и методически обединения; развива научната теория и практика. Нейните научни трудове пораждаят спорове и дискусии, носят реален прагматизъм, служат като теоретични основи за изследователска дейност, изучават се и се цитират, съдържат ценни идеи за бъдещето.

- Как да се подпомага интелектуалното развитие на детето, съобразно неговите индивидуални способности и възможности?

- Как да се адаптира спецификата на техническите дейности към възрастовите възможности на децата с оглед ефективно усвояване на технологични знания и умения?

- Как да се оптимизира процесът за усвояване на родния език от децата и особено от деца, които растат в етносреда?

- Синхронизира аспектите на традициите на нравственото възпитание на децата със съвременните обществени ценности.

- Работи за осъвременяване на игровите практики на децата.

- Предлага идеи за обогатяване на дидактичните средства и създаването на методически системи от материали, като средство за обучение.

- Адаптира изискванията относно подготовката на децата за училище, предвид протичащите във времето образователни реформи, демократични процеси и новите потребности на децата и обществото.

- Отправя апел към всеки учител за проява на голямо внимание и уважение към способностите и възможностите на всяко дете при диагностициране на неговото развитие, с цел подкрепа и подпомагане и др.

Голяма част от научната си дейност на доц. кпн Маргарита Каменова посвещава на конструктивно-техническата дейност. Тя е един, от не многото учени и преподаватели, като: Т. Делчева, Н. Божков, М. Баева, В. Георгиева, Р. Гайдова, В. Станчева и др., които работят в тази област на предучилищното образование.

Човешките и професионални приноси на доц. кпн Маргарита Каменова относно конструктивно-техническите дейности в детската градина са всеобхватни и значими. Тя извежда обучаващите и практическите приноси на детската техническа дейност, които служат като научно-креативни насоки за развитие на детето чрез тази дейност, както и на самата дейност.

Ето някои от нейните насоки, които тя счита, че оптимизират приносите на конструктивно-техническите дейности за развитието на детето и общата подготовка за училище:

- допълва и обогатява теоретичните основи трудова и конструктивно-техническа дейност и обосновават тяхното обединяване;
- анализира и прогнозира интелектуалното развитие на детето в процеса на конструктивно-техническата дейност;
- подреждат техническите материали в система за обучение;
- извеждат специфични познавателни и практически критерии и показатели за диагностициране развитието на техническите умения на децата;
- изясняват връзките на конструктивната игра със сюжетно-ролевата; извежда теоретичните основи на тази специализирана игра като форма и метод за обучение в детската градина;
- основополагаща теза в нейните изследванията и разработки по конструктивно-технически дейности служи като аргументи за обосноваване на съдържателно самостоятелни и интеграционни ядра в дейността; и др.

В годините на преподавателската и научната си кариера доц. кпн Маргарита Каменова задълбочено изследва тезата, че техническата дейност е “специализирана трудова дейност”, поради което

тя трябва да се постави на преден план от общия контекст на трудо-вата. С тези аргументи се постига по-ясна теоретична обоснова-ност и методическа насоченост на техническото възпитание, които допри-насят за промяна на отношението на учителя към техническата дей-ност, като значима за развитието на детето дейност и пораждат въз-никване на нови идеи за адаптиране на дейността към възможностите и развитието на детето.

Във времето на моята преподавателска дейност и от професио-налните разговори с нея и изучаването на научни и трудове у мен се оформиха идеи, които днес актуализирани и съотнесени към новия все още проект – Закон за предучилищно и училищно образование и европейските изисквания за подготовката на децата за училище, съ-държат иновативен опит. Той трябва да бъде популяризиран и инте-гриран в образователните практики на предучилищното образование.

Ето как приносите на доц. кпн М. Каменова за просперитета на предучилищното образование днес могат да намерят своите нови идеи за приложение. Подобен подход към тях определено е инова-тивен, защото всяко постижение съдържа традиция, опит и мъдрост, но и развитие и обновяване, съвременност и бъдеще.

1. По времето на нейната преподавателска работа в методи-ческата документация за предучилищно възпитание конструктивно-техническа дейност беше обединена с трудовата. Още тогава тя споделяше мнение, че трудовата дейност има широко съдържание, което не е естествено поле за дейност на детето в детската градина. Тя твърдеше, че от съдържанието на трудовата дейност трябва да се извадят само дейности свързани с битовото пребиваване на детето в детската градина (в дома).

Тя много рано предвиди необходимостта от преразглеж-дане и осмисляне на този аспект от предучилищната пробле-матика. Днес той е реалност. Промяната е регламентирана в Програма за подготвителна група в детската градина, 2003 г.

2. В „Програмата за възпитателната работа в детската гра-дина”, 1984/5г. в научния екип на който беше член, тя за първи път предложи специфични технически познавателни и практически кри-терии и показатели за диагностициране степента на усвояване на техническите умения на децата.

Иновативната идея вече е реализирана като тези критерии и показатели, бяха доразвити, осъвременени и адаптирани към днешните потребности на развитието на детето и приложени в диагностичната технология „Вече мога сам” на дидактична система „Моливко”, образователно направление – Конструктивно-технически и битови дейности в учебните помагала „Мога да направя сам...”

3. Разработената от доц. кпн Маргарита Каменова система от конструктивни материали като „система за обучение” е изключително значимо постижение, защото предвид продуктивната същност на дейността, те осигуряват в процеса на нейното реализиране да се спазват принципите на обучение като: системност и последователност, достъпност, нагледност и др.

Тревожно е, че детските градини нямат възможности да ги осигурят, за да може да провеждат учебния процес по конструктивно-технически дейности на съвременно технологично ниво.

Иновативния подход е като се използват традициите в този аспект от постиженията на предучилищното образование, да се поощрят идеи за тяхното разработване и производство от бизнеса.

4. Една основополагаща теза, която доц. кпн Маргарита Каменова поддържа и обосноваваше в изследванията и разработки си по трудова и конструктивно-техническа дейност, беше от съществуващите видове труд в програмната документация, днес в образователни ядра са разграничени три самостоятелни, но и вътрешно интегрирани ядра в дейността, които поотделно и в цялост изграждат съдържанието на конструктивно-техническите и битови дейности.

Иновативността се открива в едновременността на тяхната хоризонтална-вътреядрена и вертикална-междудядрена синергетичност.

5. Доц. кпн Маргарита Каменова задълбочено изследва умственото развитие на децата от предучилищна възраст. Тя пише, ...”Умственото възпитание обхваща онази страна от целта на възпитанието на подрастващите, която се отнася до тяхната пълноценна реализация в живота.” Точно в такъв аспект тя търси, разкрива и обогатява връзките между умственото възпитание и конструктивната

дейност. Нейният дисертационен труд е един много сериозен принос за изясняване на процеса на развитие на познавателните действия на мисленето в една специализирана познавателно-практическа дейност, каквато е конструирането.

Иновацията, която се извежда от изказаната от нея идея се съдържа в значимостта на развитието на умствения потенциал на всяко дете и възможностите, които той осигурява за усвояване на различни по съдържание и структура дейности, в т.ч. конструктивно-техническите, като специализирана техникo-технологична и информационна практика в съвременното общество през XXI век.

През последните години на своята професионална дейност в областта на конструирането тя се стремеше да подпомага процесите на разчупване на шаблоните и придаване на нови акценти в организацията и технологията на обучението в предучилищна възраст, относно методите, похватите, формите, средствата с цел да се постигне ефективизиране на процеса, както и по-голяма активност и динамика в развитието на всяко дете при усвояване на съдържанието по конструктивно-техническата дейност.

В перспектива съвместната ми работа с доц. кпн Маргарита Каменова беше насочена към разработване на актуални и нови образователни идеи по конструктивно-технически и битови дейности, съобразени с протичащата по това време образователната реформа, новите държавни образователни изисквания за съвременно технологично обучение на децата от предучилищна възраст.

Продукт от опита ми, стимулиран и от доц. кпн Маргарита Каменова, е монографията „Образователни стратегии по конструктивно-технически и битови дейности за предучилищна възраст”. В. Търново, Слово, I издание – 2006 г.; II допълнено издание – 2012 г.

Мечтите на доц. кпн Маргарита Каменова за българското предучилищно образование бяха много: предучилищната подготовка да се утвърди като важен етап за подготовката на детето за училище; професионалната подготовка на студентите; квалификацията на учителите; утвърждаване на младите преподаватели и тяхното израстване като учени; привличането на млади преподаватели във висшето

училище,... и др. В глобален план тя мъдро насочваше всички тях към и за доброто за децата.

Една неоспорима нейна мечта днес е постигната. България, като страна член на ЕС, съизмерва резултатите на българското предучилищно образование с европейските и световните постижения. В това отношение тя предвиди необходимостта от т.н. „изпреварващ ход” в развитието на всяко дете и към подготовката на учителя, като приобщаващ децата към обществените промени у нас и в света.

В последните години на живота си, макар и далеч от България, тя намери време да разкрие за всички нас в стихове своята “Закъсняла муза”.

Чувствам се погалена и окрилена от професионалната си съдба, че ме срещна с доц. кпн Маргарита Каменова. Тя ми „позволи да взема” от нейната мъдрост на човек, от нейната творческата енергия на педагог и учен, от нейната доброта на колега и приятел. Благодаря!

**Научни трудове
на доц. кпн Маргарита Каменова
в областта на конструктивно-техническите дейности
по предучилищно образование**

1. *Каменова, М.* За някои проблеми на трудовото възпитание в предучилищна възраст. – Предучилищно възпитание, 1977, № 1.

2. *Каменова, М.* Умственото възпитание в конструктивната дейност. Автореферат на дисертация за присъждане на научна степен. С., 1982.

3. *Каменова, М.* Конструктивната дейност и умственото развитие. – Предучилищно възпитание, 1982, № 9.

4. *Каменова, М.* Интегриране на трудовата и конструктивно-техническата дейност. – Предучилищно възпитание, 1984, № 2.

5. *Каменова, М.* Проблеми на конструктивната игра. Предучилищно възпитание, 1984, № 3.

6. *Каменова, М и др., под редакцията на Е. Петрова.* Програма за възпитателната работа в детската градина, НП, С, 1985., раздел – Подготовка за трудова и конструктивно-техническа дейност – I гр. вар. А и I гр.; Трудова и конструктивно-техническа дейност – II, III и IV групи.

7. *Каменова, М и др.* Трудовата и конструктивно-техническата дейност. Книга за учителя за I, II, III групи. С., НП, 1985.

8. Каменова, М и др. под редакцията на Е. Петрова. Предучилищна педагогика. ВТУ, 1995. Конструктивно-строителна игра.
9. Каменова, М. и др. под редакцията на Е. Петрова. Предучилищна педагогика, ВТУ, 2001. Умствено възпитание.
10. Каменова, М. Закъсняла муза. Варна, 2004.

ЛИТЕРАТУРА

1. Гайдова, Р. Образователни стратегии по конструктивно-технически и битови дейности за предучилищна възраст. II доп. издание. В. Търново: Слово, 2012
2. Дидактична система „Моливко” – „Мога да направя сам...” , 3-4; 4-5; 5-6; 6-7г. В. Търново: Слово, 2004 – 2005.
3. Дидактична система „Моливко” – „Вече мога сам” , Диагностична технология за подготвителна група. В. Търново: Слово, 2004.
4. Програма за възпитателната работа в детската градина. С., 1984.
5. Програма за подготвителна група в детската градина. – В: Аз-буки, 2003, бр. 20.

ИДЕИ ЗА ИНОВАТИВНОСТ ОТ ОПИТА НА ДОЦ. Д-Р МАРГАРИТА КАМЕНОВА

РАДКА ГАЙДОВА

Резюме

Докладът е посветен на юбилейната 130-та година на предучилищното образование в България и по повод 85 години от рождението на доц. кпн Маргарита Каменова – основател и първи ръководител на катедра ”Предучилищна педагогика” при ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”.

Целта е студентите-педагози и младите детски учители да бъдат запознати с приносите на научните постижения на кпн д-р Маргарита Каменова, както и с интерпретиране на тяхното отражение в съвременните практики на предучилищното образование.

Ключови думи: научни постижения, иновация, предучилищни практики, студенти, млади учители

INNOVATIVE IDEAS FROM ASSOCIATE PROFESSOR
DR. MARGARITA KAMENOVA'S EXPERIENCE

RADKA GAIDOVA

Summary

The report is dedicated to the 130th anniversary of preschool education in Bulgaria and to the 85th anniversary from the birth of Associate Professor Dr. Margarita Kamenova – founder and first head of the Department of “Preschool Education” at the “St. Cyril and Methodius” University of Veliko Tarnovo.

The aim is student-pedagogues and children's teachers at a young age to be familiar with the contributions of the scientific achievements of Associate Professor Dr. Margarita Kamenova and to interpret their impact on contemporary practices of pre-school education.

Key words: scientific achievements, innovation, preschool practices, students, young teachers